ARCHEOLOGIENOTA

DIKSMUIDE OMLEIDINGSWEG (prov. WEST-VLAANDEREN)

PROGRAMMA VAN MAATREGELEN

Auteurs: Bart BARTHOLOMIEUX, Christof VANHOUTTE

Monument Vandekerckhove nv
Oostrozebekestraat 54
8770 INGELMUNSTER

Afdeling Archeologie
Projectcode: 2017C474

- **Administratieve gegevens**

➔ Initiatiefnemer: zie privacyfiche
➔ Erkende archeoloog: Christof Vanhoutte, OE/ERK/Archeoloog/2015/00057
➔ Erkende archeoloog rechtspersoon: Monument Vandekerckhove nv, Oostrozebekestraat 54, 8770 Ingelmunster, OE/ERK/Archeoloog/2015/00031
➔ Locatiegegevens: Diksmuide Omleidingsweg (zie plan in bijlage 2 en 3 bij het verslag van resultaten bureauonderzoek)
➔ Lambertcoördinaten: X: 42846, Y:190575; X: 44663, Y:192757
➔ Kadastergegevens: Diksmuide 2, sectie B: 494b, 493b, 613c, 614a, 616a, 615, 620a, 621, 622a, 623c, 624a, 668c, 669a, 669b, 668b, 687a, 674b, 673f, 590g, 689z, 689f, 690d, 689c, 689g, 691c, 693c, 689x, 689s, 696m, 692c, 697h, 693c; Diksmuide 10, sectie B: 117b, 117/4, 177/2; Diksmuide 3, sectie C: 287b, 287c, 286a, 279, 290v, 245, 246, 247, 242, 241, 240, 252c, 236l, 226/2b, 239f, 238g, 226/2c, 226/2d, 254/2m, 254/3, 227a3, 254/2r, 254h, 219d, 158m2, 158s2, 158h2, 158f2

- **Aanleiding vooronderzoek**

➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek zonder ingreep in de bodem**

➔ zie het verslag van resultaten bureauonderzoek

- **Resultaten vooronderzoek met ingreep in de bodem**

➔ zie het verslag van resultaten met ingreep in de bodem

1. Gemotiveerd advies

Het uitgevoerd vooronderzoek is volledig, alle relevante beschikbare bronnen zijn teruggevonden en zijn geraadpleegd. Op basis van het verslag van resultaten van het bureauonderzoek en het verslag van resultaten met ingreep in de bodem werd de aanwezigheid van verschillende archeologische sites vastgesteld. Het gaat meer bepaald om sites gelinkt aan de beginfase van de 1ste wereldoorlog (eind 1914 – begin 1915), verspreid over 4 van de 5 met proefsleuven onderzochte zones. Hierbij werd zowel de Belgische 1ste en 2de als de Duitse 1ste Linie aangetroffen.
Gezien bij de aanleg van de geplande rijweg tot 0,75m onder maaiveldniveau en bij de aanleg van de langsgrachten tot ca. 1,50m onder maaiveldniveau zal worden afgegraven, kan de bewaring van het archeologisch patrimonium *in situ* niet gegarandeerd worden, waardoor er zich lokaal een vervolgonderzoek opdringt.

o Afbakening van de adviezones

Voor de geselecteerde opgravingszones wordt verwezen naar figuren 1 tot 4 (zie ook bijlages 21-24 in het verslag van resultaten van het proefsleuvenonderzoek). Voor **zone 1** betreft het een zone van ca. 1900m² ter hoogte van sleuven 28/29/30 en sleuven 35/36. Het betreft restanten van minstens twee loopgraafstructuren (loopgraaf, bunker/shelter) die gelinkt kunnen worden aan de Belgische tweede linie.

Voor **zone 2** betreft het drie kleine deelzones van respectievelijk ca. 1115m², 815m² en 260m², goed voor in totaal 2190m². Het betreft enkele loopgraven die deel uitmaken van de Belgische eerste linie net achter de IJzerdijk.

In archeologische **zone 3** werden resten van de Belgische Eerste linie (betonnen loopgraaf en een vrij intact bewaarde bunker) geregistreerd in de flank van de IJzerdijk. Gezien bij de constructie van de brug over de IJzer paalfunderingen voor brugpijlers en landhoofd geplaatst moeten worden op de rand van en binnen deze zone en een vernieling van de archeologisch relevante structuren onvermijdelijk is, wordt een zone van maximaal ca. 600m² voorgesteld voor verder onderzoek teneinde de bunker met bijhorende loopgraaf voldoende te kunnen waarderen.

Zone 4 kenmerkt zich door enerzijds een vrij ondiepe en slechte bewaring van het archeologisch patrimonium (ten noorden van het Sparkevaardeken), en anderszijds door een diepe begraving onder vrij recente opgehoogde paketten. In het eerste geval wordt geen vervolgonderzoek geadviseerd omwille van de vrij slechte

bewaringstoestand, in het tweede geval worden de kosten te hoog ingeschat in vergelijking met de eerder beperkte info die verwacht wordt.

Ter hoogte van het aardappelveld in **zone 5** werden tot slot de resten van de Duitse Eerste linie aangesneden. Op basis van de bewaringstoestand en de grote kans op kennisvermeerdering aangaande deze Eerste linie wordt ook hier een vervolgzone geadviseerd van ca. 6245m^2.

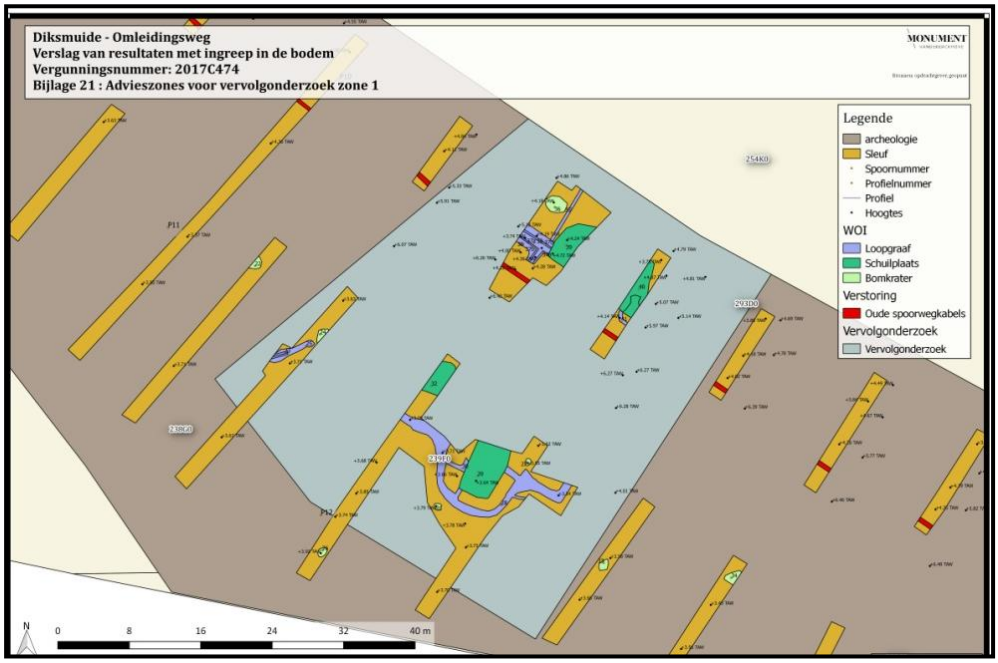

Figuur 1: Advieszone voor vervolgonderzoek voor zone 1.

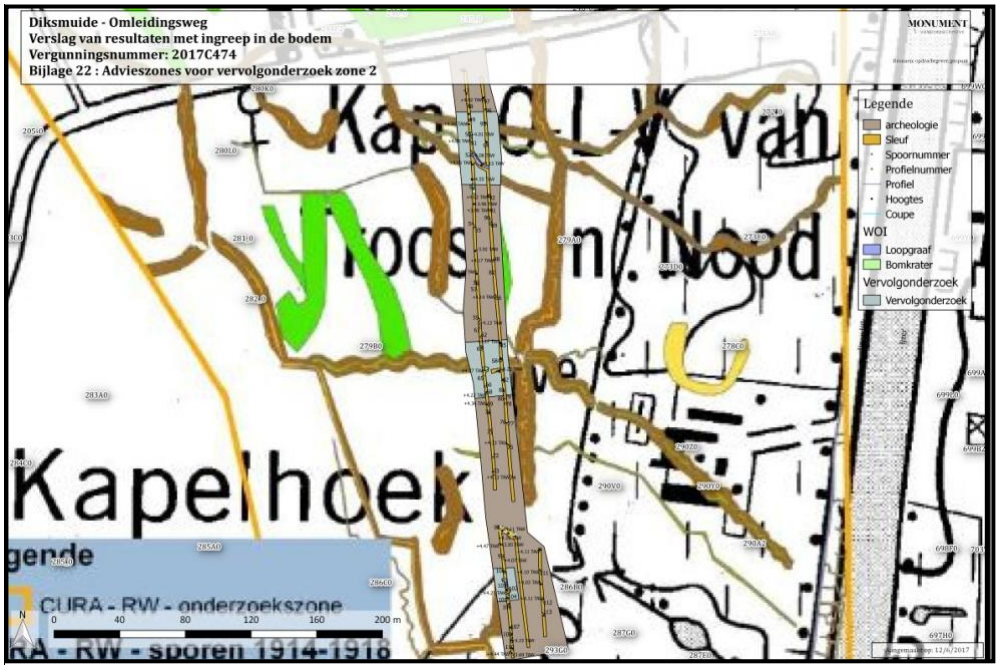

Figuur 2: Advieszones voor vervolgonderzoek voor zone 2.

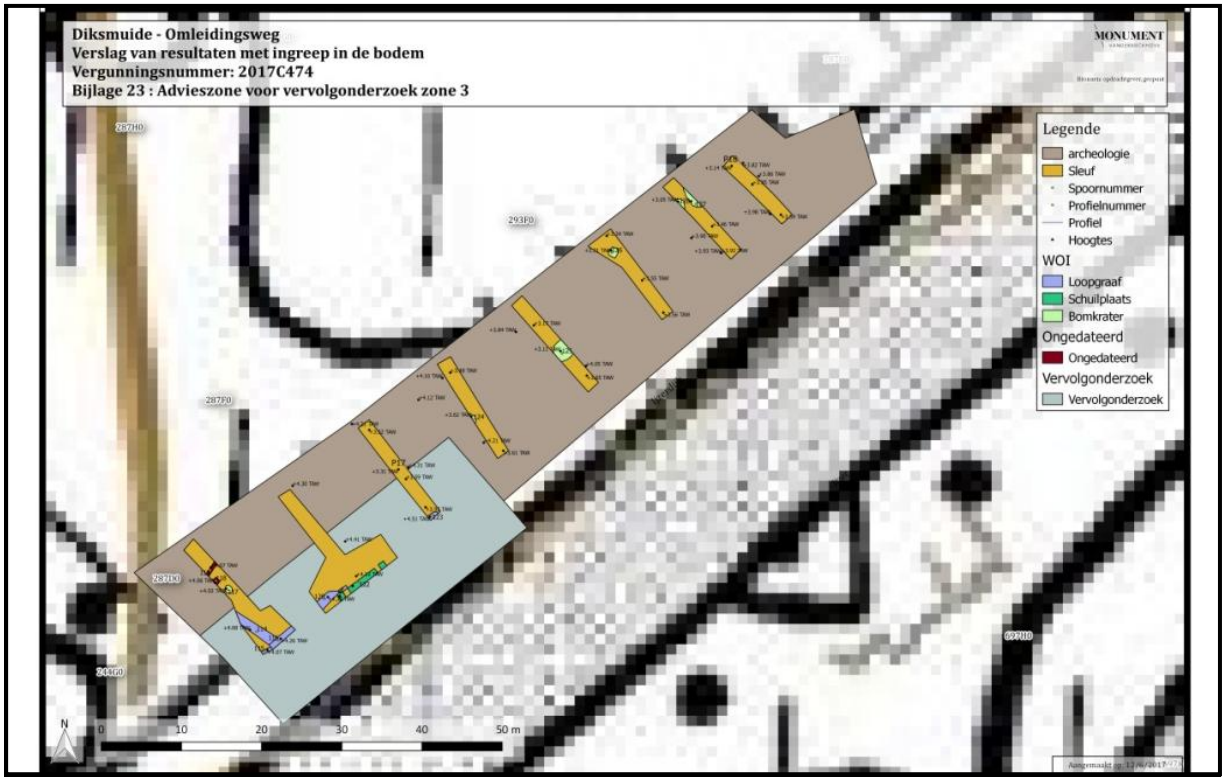

Figuur 3: Advieszone voor vervolgonderzoek voor zone 3.

Figuur 4: Adviezone voor vervolgonderzoek voor zone 5.

.

2. Wetenschappelijke doelstellingen en onderzoeksvragen

De archeologische opgraving heeft tot doel meer inzicht te krijgen in de aanwezigheid en ruimtelijke organisatie van de Belgische/Duitse bezetting langs beide zijden van de IJzer en kan bijdragen tot een grotere kennis omtrent de beginfase van de eerste Wereldoorlog ter hoogte van Diksmuide. Hoe waren de stellingen ingericht en waaruit bestaat de materiële cultuur van de soldaten aan het Belgische/Duitse front?

Daarnaast dient minstens een antwoord geformuleerd te worden op onderstaande onderzoeksvragen:

- Betreffende zone 1: kunnen de sporen ten noorden van de berm en deze die zich ten zuiden bevinden gekoppeld worden met elkaar? Zoja, welke is hun onderling verband?
- Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen bunkers/shelters? Hoe zijn deze opgebouwd en hoe staan deze in verbinding met de daar naartoe lopende loopgraaf/loopgraven?
- Hoe zijn de loopgraven opgebouwd?
- Wat is de bewaringstoestand van de structuren?
- Kunnen de loopgraven nauwkeuriger gedateerd worden? Zijn er sporen van uitbreidingsfasen en/of herstelingsfasen? Kunnen faseringen herkend worden?
- Wat zijn de aangetroffen vondsten uit de loopgraven langs zowel Belgische als Duitse zijde?
- In het geval van gesneuvelden: kan op basis van de locatie (bomkrater, inhumatie,enz) van de gesneuvelde meer info worden bekomen over de manier van overlijden?

3. Opgravingsstrategie, -methode en -technieken

De 6 zones geselecteerd voor vervolgonderzoek kenmerken zich door een eenvoudige stratigrafie waarbij het archeologisch niveau zich gemiddeld ca. 0,30m tot 0,35m onder maaiveldniveau bevind (m.u.v. deze in zone 1 ter hoogte van de spoorwegberm). Voor het aanleggen van het archeologisch vlak wordt gebruik gemaakt van een rupskraan met een platte graafbak van 1,80m breed. Alle archeologische zones worden onder leiding van de veldwerkleider waar mogelijk hetzij in hun geheel, hetzij in stroken aangelegd met het oog op ruimtelijk inzicht, en dit tot op het leesbaar archeologisch niveau. Bij het aantreffen van grotere structuren (loopgraven, schuilpaatsen) dienen deze in hun volledigheid vrijgelegd te worden. Er is dagelijks een recent en aangevuld grondplan beschikbaar dat op elk moment geraadpleegd kan worden. Al sporen dienen gecoupeerd

te worden om de onderzoeksvragen te beantwoorden, met uitzondering van bomkraters die machinaal gecontroleerd dienen te worden op begraving/munitie/andere vondsten.

Voor zone 1 geldt dat voorafgaand aan de werken de aanwezige berm wordt afgegraven tot op het relevant archeologisch niveau onder het toezien van de veldwerkleider. Indien zich geen archeologische sporen manifesteren in de berm kan overgegaan worden tot het afgraven van de spoorwegberm tot op het archeologisch niveau zoals deze aangetroffen ten noorden en zuiden van de berm. Daarnaast geldt voor alle archeologische advieszones de Code van Goede Praktijk als handleiding voor de uit te voeren werken.

De werken dienen uitgevoerd te worden door minstens één erkend archeoloog, bijgestaand door een veldwerkleider en een assistent veldwerkleider. De specificaties voor het werfpersoneel kunnen teruggevonden worden in hoofdstuk 6. Aangezien de werken plaatsvinden in een gebied waar veel munitie aanwezig is in de ondergrond, dient te allen tijde minstens 1 OCE deskundige aanwezig te zijn in functie van de veiligheid op de werf. Hierbij dient constant overleg tussen de OCE deskundige en de archeologen plaats te vinden waarbij de machinale afgraving steeds voorafgaat door een detectiefase uitgevoerd door de OCE deskundige. Het machinaal afgraven beperkt zich ook steeds tot de detectiediepte van de OCE deskundige. Ook na de aanleg van het archeologisch vlak dient de OCE-deskundige, telkens wanneer de archeoloog een manuele of machinale uitgraving zoals bijvoorbeeld een coupe plant, vooraf een detectie uit te voeren. Tijdens het archeologisch onderzoek zijn ook die veiligheidsrichtlijnen van kracht zoals de OCE deskundige deze bepaalt.

Bij aantreffen van munitie of gesneuvelden wordt de politie direct verwittigd zodat zij de juiste instanties kunnen verwittigen.

5. Inschatting duur en kostprijs

De duur van het volledige onderzoek wordt geraamd op ca. 8 weken. De totale kostprijs van het voorgestelde vervolgonderzoek (exclusief natuurwetenschappelijk onderzoek) wordt geraamd op €285 000 excl. BTW, onder te verdelen in volgende posten:

A. Veldwerk: 200 000€ excl. BTW
B. Werfinfrastructuur: 5000€ excl. BTW
C. Verwerking, opmaak plannen, algemene kosten en rapportage: €80 000 excl. BTW

D. Conservatie en natuurwetenschappelijk onderzoek: €10000 excl. BTW

6. Gewenste competenties

Conform de bepalingen van de Code Goede Praktijk wordt het archeologisch onderzoek uitgevoerd door of onder autoriteit van een erkend archeoloog.
De dagelijkse uitvoering van het archeologisch vooronderzoek ligt in handen van minstens:

- één erkend archeoloog. Hij/zij heeft minstens 10 projecten uitgevoerd en beschikt over de nodige ervaring met archeologisch erfgoed uit de Eerste Wereldoorlog, aantoonbaar aan de hand van minstens 5 projecten.
- één assistent- veldwerkleider. Hij/zij dient houder te zijn van een diploma zoals omschreven in het archeologiebesluit (artikel 12, 1°) en dient over minstens 12 maanden opgravingservaring te beschikken, aangetoond via CV. Hij/zij beschikt over voldoende aantoonbare kennis en ervaring met archeologisch erfgoed uit de Eerste Wereldoorlog
- Een technisch medewerker. Hij/zij dient niet te beschikken over specifieke competenties en/of diploma.

Daarnaast dient te allen tijde minstens 1 OCE deskundige aanwezig te zijn in functie van de veiligheid op de werf. Hij/zij heeft voldoende aantoonbare ervaring met munitie uit de 1ste Wereldoorlog.

Tenslotte is er op afroep een fysisch antropoloog beschikbaar in het geval gesneuvelden worden aangetroffen. Deze persoon heeft in deze hoedanigheid ervaring op minstens 2 gelijkaardige projecten in WOI context en staat in voor de berging en waardering van de gesneuvelden. Tevens is een assistent-bodemkundige beschikbaar op afroep. Hij/zij heeft ervaring op minstens 5 archeologische sites met klei- of zandleembodem.

7. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.

8. Deponering

Het archeologisch ensemble zal gedurende het onderzoek bewaard worden bij de aannemer archeologie. Na volledige afronding van het onderzoek wordt het archeologisch ensemble overgedragen aan de bouwheer.